

ТЕОРІЇ МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕННЯ

Американський вчений А. Маслоу, досліджуючи мотиваційну сферу як основний чинник, що зумовлює зростання і поступальний розвиток особистості, виділив таку психічну якість, як самоактуалізація: «Самоактуалізація – це не тільки кінцевий стан, а й процес актуалізації своїх можливостей. Самоактуалізація – це праця заради того, щоб зробити добре те, що людина хоче зробити».

У зв'язку з цим людина, яка самоактуалізується має опанувати будь-яку діяльність за допомогою методів, що дають можливість стати тією, якою вона здатна стати, тобто допомогти їй навчитися бути кращою людиною, наскільки це можливо. А. Маслоу розрізняє поняття зовнішнього та справжнього навчання. «Зовнішнє навчання» означає звичайне засвоєння нових асоціацій та нових вмінь, без зміни якостей самої людини. «Справжнє навчання» передбачає складніший процес, під час якого вдосконалюється і сам суб'єкт діяльності. Самоактуалізація – це поступовий, тривалий процес накопичення невеликих самих по собі придбань, які з часом стають великими перевагами особистості. [2, с. 60]

Отже, можна дійти невтішного висновку, що мотивація досягнення є поліпотребнісною, тобто викликається, зазвичай, цілим комплексом спонукань, у складній ієрархії яких одні виступають головними, інші – підлеглими, які визначають окремі дії та вчинки і діють короткочасно.

Існуючі зараз теорії мотивації досягнення, як правило, базуються на основному принципі відомого американського психолога К. Левіна про те, що поведінка визначається взаємодією особистості та психологічного оточення. Отже, джерела мотивації досягнення необхідно шукати в аналізі характеру взаємовідносин «особистість – соціальне середовище», тобто виділяти як особистісні, так і ситуаційні причини мотивації досягнення.

Розвиваючи ці положення, Дж. Аткинсон вийшов на формалізовані моделі

мотивації досягнення. У моделі «ризикового вибору» висловлюється припущення про залежність мотивації досягнення від варіанта вибору особистістю завдань різного ступеня проблеми, тобто від рівня домагань людини і досліджуються змінні, що визначають переважну ступінь труднощі. До цих змінних належать: стійкі мотиви особистості (М). Автор ввів мотив прагнення успіху (Му) і мотив уникнення невдачі (Мн); суб'єктивна оцінка ймовірності досягнення мети (Й) – у вигляді очікування успіху-невдачі у досягненні мети; цінність результату діяльності (Ц) – тобто привабливими чи непривабливими для особистості є за своєю цінністю саме мета діяльності. Отже, формалізоване вираження поведінки особистості (тенденція дії – Тд) набуває вигляду: $T_d = Y \cdot B \cdot C$. Розроблена Дж. Аткинсон формула визнається класичною. Вона характеризує поведінку, мотивовану на досягнення мети, яка визначається алгебраїчною сумою двох мотивів – прагнення до успіху (досягнення) і прагнення уникати невдачі. При цьому тенденція прагнення успіху визначається як функція створення мотиву прагнення успіху, суб'єктивної ймовірності досягнення успіху та спонукальній цінності до успіху (досягнення). Мотив досягнення при цьому розуміється як стійка диспозиція особистості переживати гордість та задоволення при досягненні успіху. У аналогічній формулі розкривається прагнення уникнення невдачі.

Таким чином, спираючись на зазначені вище підходи до розуміння сутності мотивації досягнення, можемо позначити, що мотивація досягнення – це функціонально-структурне особистісне утворення, що виражається в прагненні особистості виконати справу на високому рівні якості скрізь, де є можливість виявити свої особисті можливості та зусилля.

Перелік використаних джерел:

1. Harre R. Personal Being: A Theory for Individual Psychology. Harvard University Press. 1984. 304 p.
2. Maslow A. H. Motivation and Personality, 3rd Edition. Longman; 3rd edition 1987. 336 p.

